

ments of Empress Maria, the Russian Red Cross, Care homes diligence and workshop houses the Imperial philanthropic society. Added to this is a large number of charitable societies and institutions were subordinated to different government departments. An active participation aristocrat in providing charitable assistance to those in need was prevalent both within the Empire and in individual provinces. History of Bessarabia province is a clear confirmation of this thesis.

One of the well-known institutions in the south of Ukraine became compassionate community of sisters in Odessa, the occurrence of which is associated with the name of the famous Bessarabians – A.S. Sturdza. Alexander Skarlatovych – known writer and political and social activist, diplomat, historian, educator, philosopher and theologian. He was born in Iasi in 1791, most of his life in Bessarabia and Odessa, which moved in 1820.

In 1903 in Bessarabia, in Chisinau Committee was established charity. Like other similar institutions, Chisinau committee had to support themselves independently through membership fees and donations. Local noblewomen participated in the activities of the committee. If at first charity began to collect items and donations for the soldiers' families or wounded soldiers, then after a while noblewoman could organize a real institution. Women's Committee headed Bessarabian governor wife Duchess Sofia Urusova.

A lot of the committee added to the beginning of the Russo-Japanese War of 1904–1905: nurses engaged in equipment Bessarabian squad to the Far East, took care of the families of the soldiers who went to the front. In autumn 1904 S. Urusov princess and her husband left Bessarabia. Instead, the committee headed noblewoman Natalia Haruzina.

2 October 1906 Bessarabian charity committee was reorganized into the Society of the Red Cross nurses. In honor of the local shrine – company took the name of the miraculous icon of Herbovetskoyi God Mother.

The scope of charitable aid opened opportunities for women-nobles in the manifestation of their active life position. In addition to the opening and maintenance of various boards and private women's schools, aristocrats own money kept shelters for babies, orphanages, charities created for women, part of the office of various health committees, etc.

One of the characteristic of the social life of the empire the last third of XIX – early XX centuries was the creation of communities of medical care, which included not only doctors. For example, it is society's health, the main task of which was the struggle for the improvement of public health and sanitary conditions. Consequently, in addition to medical and preventive measures (hygienic exhibitions, congresses, reading and talking about hygiene), engaged in the study of society and the causes of the spread of disease, finding methods to overcome them or avoid.

The nobility of Bessarabia province took an active part in charitable and custodial work in the field of medical and health services in the region. Not the least role in this process is played by women noblewomen who, by their devotional service to the cause of public health deserve deep gratitude and historical memory in the offspring.

Keywords: nobles, charity, trusteeship, hospital, hospice, Bessarabia province.

До редакції надійшла 25.08.2015.

УДК 341.7:930.22(477) «1917–1920»

© Вероніка Пятницька
(Київ)

ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОФЕСОРА С.Ф. ВЕСЕЛОВСЬКОГО НА ЧОЛІ ГЕНЕРАЛЬНОГО КОНСУЛЬСТВА УКРАЇНИ В ПЕТРОГРАДІ (1918 РІК)

У статті розглядається проблема становлення дипломатичної мережі у добу УНР та історичної доцільності існування незалежної української держави. Висвітлюються особливості організації дипломатичної місії української держави в Петрограді, яка за своїм характером і суттю була справді проукраїнською. Аналізується діяльність та внесок професора С.Ф. Веселовського у розвиток дипломатичної служби Української Держави в Петрограді. Встановлено причини та характер дипломатичної служби, історії та розвитку дипломатичних відносин між Україною та Радянською державою у 1918 р. Методологічні засади статті базуються на загальнонаукових принципах історичної достовірності, об'єктивності, наступності, діалектичного розуміння історичного процесу. Вони ґрунтуються на пріоритеті документів, які дають змогу всебічно проаналізувати диплома-

тичну діяльність С.Ф. Веселовського. Важливими шляхами розв'язання проблеми даного дослідження є застосування загальнонаукових (типологізація, класифікація), міждисциплінарних (структурно-системний підхід), власне історичних (проблемно-хронологічний, порівняльно-історичний, описовий, культурно-історичний) методів дослідження, а також методів джерелознавчого, історіографічного аналізу та синтезу. У процесі дослідження також використовувалися такі методи, як: діалектичний та абстрактно-логічний при узагальненні теоретичних і методичних засад розвитку дипломатії.

Дипломатична та політична діяльність професора С.Ф. Веселовського у 1918 р. на посаді генерального консула в Петрограді була спрямована на захист та відстоювання інтересів громадян Української Держави.

Ключові слова: дипломатична місія, українська дипломатія, дипломатичні відносини, генеральне консульство України в Петрограді, міжнародні відносини, дипломатична служба, громадяни України, захист прав та свобод громадян України, українська держава, дипломатичні представництва.

На сучасному етапі розвитку історичної науки значний інтерес дослідників становлять пошуки реального відображення історичного минулого. В історії української дипломатії існує декілька недостатньо досліджених та дискусійних питань, білих плям тощо. Завдяки архівній інформації стало можливим дослідити та описати шлях видатного українського вченого, політичного, громадського та дипломатичного діяча, одного з організаторів сільськогосподарської науки в Україні Сергія Феофановича Веселовського. Згідно з архівних даних офіційна історія зовнішньополітичного відомства України розпочалась в грудні 1917 р. У липні 1917 р. було створене у складі генерального секретаріату Секретарство з справ міжнародних, що спершу очолював Сергій Єфремов, після нього був Олександр Шульгин, відомство згодом перейменували на Секретарство справ міжнародних, першими та головними кроками якого було створення нормативно-правової бази дипломатичної діяльності та формування національної дипломатичної служби української державності. Пророче написав у той час вже згаданий Олександр Шульгин: «Багато перейде часу, ріжних пертурбацій зазнає Європа, багато помилок наробить вона, але свого мусимо чекати і до свого йти твердо. Історія визволення народу не робиться ні в один день, ні в два роки. Шлях, скерований на Захід, є вірний шлях. Шлях цей скерований не на одну Польщу чи Румунію, як це хтять нав'язати нам наші противники, а на цілу Західну Європу. По цьому шляху мусимо йти» [4, с. 322–323].

Сьогодні актуальність теми посилюється тим, що незважаючи на велику кількість літератури присвяченій цій проблемі, існує низка питань, які залишаються не висвітленими й досі. Вивчення цього питання можна вважати невичерпним, оскільки з'являтимуться нові документи, нові аспекти для дослідження, що спонукати-ме науковців повертатися до цієї теми знов.

Це пояснюється тим, що радянська історіографія не визнавала терміну «Українська рево-

люція», а події 1917–1921 рр. розцінювала не як реалізацію природних прав українців на державно-політичне самовизначення, а як «контрреволюційну боротьбу буржуазно-націоналістичних урядів» проти радянської влади та світової революції. Відтак внесок радянських дослідників в історіографію зовнішньої політики Української Держави ознаменувався стандартними ідеологічними штампами, універсальною конфронтаційною лексикою, а також постійним нагадуванням про маріонеткову залежність гетьмана П. Скоропадського від держав Четверного блоку.

Розгляд історії та розвитку дипломатичної служби в Україну 1917–1921 рр. ХХ ст. знайшли часткове відображення у працях дослідників М. Грушевського, О. Павлюка, О. Бараніва, Н. Суровцової, Д. Дорошенка, Д. Веденєєва, В. Матвієнка, М. Стахів та тощо.

Завданням цієї статті є комплексне дослідження основних першоджерел діяльності професора С.Ф. Веселовського у 1918 р. на посаді Генерального консула Української Держави в Петрограді.

Окремого історичного аналізу заслуговує діяльність Сергія Феофановича Веселовського, вітчизняного державного діяча, науковця, економіста і організатора сільськогосподарської дослідної справи в Україні. На жаль, на даний момент не існує спеціальних наукових досліджень про політичну та громадську діяльність професора С.Ф. Веселовського взагалі та у межах Генерального консульства Української Держави, зокрема.

Вихідними даними для розробки даної теми слугували, перш за все, виявлені архівні матеріали Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України (ЦДА-ВО України: ф. 3766, оп. 1, спр. 24, спр. 125, ф. 2187, оп. 1, спр. 6, спр. 8, спр. 9, спр. 90).

Ці матеріали виявились корисними, оскільки дали нам змогу прослідкувати та перевірити біографічні дані вченого. Особливу цінність для нас становлять листи – звернен-

ня Генерального консула Української Держави Сергія Веселовського до іноземного відділу при Комісаріаті внутрішніх справ Петроградської трудової комуни (3 липня 1918 р.), лист Генерального консула Української Держави в Петрограді Сергія Феофановича Веселовського до уповноваженого Комісаріату закордонних справ РСФРР (5серпня 1918 р.), телеграма Міністерства закордонних справ Німеччини Дипломатичному представництву в Києві з проханням передати Міністерству закордонних справ Української Держави телеграму Українського Генерального консула в Петрограді С.Ф. Веселовського (29 жовтня 1918 р.), Лист Генерального консула Української Держави в Петрограді С.Ф. Веселовського до урядовця української місії в країнах Скандинавії О. Тімрота (10 липня 1918 р.), Доповідна записка Генерального консула Української Держави в Петрограді С.Ф. Веселовського Міністру закордонних справ Г. Афанасьєву про становище українців, заарештованих у Радянській Росії (грудень 1918 р.).

Роль професора С.Ф. Веселовського в організації консульської справи Української Держави в Петрограді та Петроградському окрузі певною мірою довгі роки замовчувалася, тільки завдяки доступу до архівних джерел та аналізу фахових періодичних видань того періоду можна проаналізувати його особистий внесок у розвиток дипломатичної справи Української Держави у 1917–1920-х рр. XX ст.

Саме на початку 1918 р. був започаткований процес створення організаційно-правової бази української дипломатичної служби міністерства закордонних справ. Було прийнято проект закону «Про закордонні установи УНР», який затверджував таку градацію закордонних установ України: посольства, дипломатичні місії, генеральні консульства, віце-консульства та консульські агенції, які очолювали відповідно послы, посланці або повноважні міністри, міністри-резиденти, повірені у справах. Цим законом передбачався організаційно-штатний розподіл українських дипломатичних представництв:

- посольство I розряду (9 співробітників);
- посольство II розряду (7 співробітників);
- посольство III розряду (3 співробітники).

Поточну діяльність українських консульських установ регулювали закон «Про установи для охорони українських інтересів за межами УНР» та «Статут про консульські установи УНР». У цей час планувалося відкрити 68 консульських установ у 23 державах світу та регіонах колишньої Російської імперії, де були сконцентровані українські громади. Це були міста Мінськ, Сама-

ра, Ташкент, Тифліс та Поволжя (9 консульств), Сибіру й Уралу (5), Кавказу (6), Далекого Сходу(4), Туркменістану і Середньої Азії.

Міністерство закордонних справ намітило програму підготовки дипломатичних та консульських кадрів на базі Українського економічного товариства. Проте нестабільне міжнародне становище, важка економічна і фінансова криза не дали змоги реалізувати ці плани, але українська дипломатична служба зробила дуже багато, щоб світ довідався про існування незалежної української держави.

Міністрами закордонних справ у ті складні й непевні часи були О. Шульгин, В. Голубович, В. Чехівський, Д. Дорошенко, які в міру своїх знань, а ще важливіше реальних можливостей, формували і спрямовували дипломатичну службу молоді української держави.

У більшості цих країн українські дипломатичні та консульські установи, послы та консулы фігурували у списках дипломатичного корпусу, користувалися дипломатичним імунітетом та привілеями, окресленими міжнародним правом, а у низці інших країн їхній статус був напівофіційним.

Головною метою діяльності українських дипломатичних представництв було добиватися від урядів країн перебування визнання української держави (що в ті часи було дуже нелегкою справою, зважаючи на консерватизм правителів провідних країн тогочасного світу), одержання матеріальної допомоги і моральної підтримки у боротьбі проти своїх захланних сусідів – Росії та Польщі.

Українські дипломатичні представництва вели активну інформативну і видавничу діяльність, допомагали українським полоненим у поверненні додому, захищали їхні інтереси у країнах перебування.

Консульська служба – це частина зовнішньої служби держави, яка, на відміну від дипломатичної служби, відає торговими і господарськими інтересами держави та виконує деякі адміністративні функції щодо власних громадян на території чужої держави.

Основну установу консульської служби – консульство (також консулянт) очолює консул, який, залежно від значимості свого уряду й компетенцій, належить до однієї із 4 категорій: ген. консул, консул, віце-консул і консульський агент. Консульська служба є інституцією міжнародного права, джерелом якого у випадку консульської служби є міжнародний звичай, договори (т. зв. консулярні, торгівельні тощо) та державне законодавство країни, яка висилає консулів, та країни, що їх приймає [1, с. 5 – 8].

В Україні в гетьманській козацькій державі консульську службу виконували дипломатичні посольства і делегації. Перед Першою світовою війною в українських землях діяли під Росією консулянти в Києві, Одесі, Харкові, Херсоні, а під Австрією – у Львові та Чернівцях (в обох цих містах були й російські консульства, що також займалися русофільською пропагандою).

В 1917–1918 рр. чужомовні консульства в Україні відіграли також політичну роль; вони перші встановили контакт з українським урядом (наприклад, британський генеральний консул в Одесі П. Багге, який згодом став дипломатичним представником при уряді УНР). Більшість їх і далі працювали за українських урядів; після Берестейського миру центральні держави відкрили свої консульства в Україні, натомість консульства держав Антанти виїхали, а їхні інтереси відстоювали нейтральні держави [6, с. 280–285].

З уваги на велику кількість українських громадян в Радянській Росії там було утворено ряд українських консульств, відразу ж після підписання з нею прелімінарного договору (закон з 4.07.1918 р.).

Генеральні консульства відкрили в Москві (О. Кривцов) та Петрограді (С. Веселовський), консульства і консульські агентства в Архангельську, Астрахані, Владивостоці, Воронежі, Казані (П. Бачило), Курську, Ново-Миколаївську, Омську (Адамович), Пензі, Рибинську, Самарі (О. Багрій), Саратові (І. Яковлів), Ташкенті, Тобольську, Томську, Тулі, Харбіні (П. Твардовський), Царицині й ін. На консулів призначено здебільше голів місцевих українських громад або інших їхніх кандидатів. Всі ці консульства займалися в основному репатріацією українських громадян і організацією місцевого українського культурного життя, а подекуди й організацією українських військових формацій. 24 грудня 1918 р. декретом Раднакрому РСФСР було наказано закрити українські консульства в Росії; рівночасно український уряд запропонував російським консульствам залишити Україну [3, с. 388–390].

Професора С.Ф. Веселовського було призначено на посаду Генерального консула Української Держави в Петрограді та Петроградському окрузі 5 липня 1918 р., наказ № 222. За час своєї служби він показав себе як висококваліфікований організатор та керівник дипломатичної служби Української Держави в Петербурзі. С.Ф. Веселовський виділявся своїми здібностями, завзятістю та працьовитістю. Він наполегливо та законно відстоював і захи-

щав інтереси України та її громадян у ті дуже непрості часи. Неодноразово він протестував проти трактування громадян Української Держави як громадян РСФРР з питань видачі їм закордонних паспортів, майна українських громадян, і найголовніше, порушення прав та свобод громадян України [2, с. 5–6].

Аналіз документів за тематично-змістовною ознакою дозволяє відокремити найголовніші напрями діяльності українських консульств. Вони визначалися вже самим функціональним призначенням консульств – захищати інтереси громадян Української Держави чи етнічних українців на території РСФРР.

Відповідно до звіту генерального консула Сергія Феофановича Веселовського Міністерству закордонних справ, поданого у грудні 1918 р., у Петрограді у ході здійснення «червоного терору» проводилися повальні обшуки і понад 450 підданих Української Держави були заарештовані без суду та слідства, а деякі з них розстріляні [11, арк. 15–17].

Більшість заарештованих були офіцерами царської армії або ж вищими чиновниками колишньої влади. Українське консульство в Петрограді активно співпрацювало у справі захисту та підтримки заарештованих українських підданих зі Шведським Червоним Хрестом. Згодом при генеральному консульстві в Петрограді було організовано відділення Українського Червоного Хреста з 8-ма сестрами милосердя, яким вдалося ввійти в контакт із заарештованими завдяки сприянню Шведського Червоного Хреста [7, арк. 9].

Консульство отримувало тисячі листів, заяв, телеграм від осіб, що не хотіли з тих чи інших причин іти до Червоної армії. Варто зазначити, що в принципі на той час багато мешканців з РСФРР могли визнати себе громадянами Української Держави, отримати документи в консульстві і таким чином уникнути призову до армії.

За час своєї роботи генеральне консульство в Петрограді видало понад 200 тис. посвідчень про належність до українського громадянства приватним особам та переправляло через евакуаційний та санітарний відділи майже таку ж кількість людей [9, арк. 6–8].

У листопаді 1918 р. українські консульства в РСФРР з огляду на подальше загострення політичних стосунків між Україною та Росією згорнули свою діяльність. На початку грудня відбувся обмін дипломатичними представниками обох країн, які поверталися на Батьківщину.

Павло Скоропадський у своїх мемуарах, згадуючи діяльність українських консульських представників у РСФРР, зокрема, занотував: «Ці

люди принесли багато користі українцям, котрі жили в Совдепії, оберігаючи їх від більшовицьких мерзотностей» [5, с. 10–12].

Враховуючи зазначене, можна зробити висновки, що дипломатична діяльність професора Сергія Феофановича Веселовського у 1918 р. на посаді генерального консула Української Держави в Петрограді була спрямована на захист та відстоювання інтересів молодого та незалежного України. Важливо те, що професором С.Ф. Веселовським була організована дипломатична місія Української Держави, яка за короткий термін (1 рік), у складних матеріальних умовах, в умовах політики неприйняття «української

ідеї», ідеї української державної незалежності змогла встановити дипломатичні відносини генерального консульства України в Петрограді з Радянською державою.

Отже, наявні документальні джерела дозволили заповнити прогалину в біографії та діяльності Сергія Феофановича Веселовського після розпуску Української Центральної Ради. Займаючи посаду Генерального консула Української Держави в Петрограді він показав себе як справжній державний та політичний діяч, що сумлінно виконував покладені на нього обов'язки зовнішньополітичної діяльності Гетьманату Павла Скоропадського.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Дорошенко Дм. Мої спогади про недавнє-минуле (1914–1918) / Дм. Дорошенко. – Ч. 3 : Доба Гетьманщини (1918). – Львів : Червона калина, 1924. – 220 с.
2. Історія української дипломатії: перші кроки на міжнародній арені (1917–1924 рр.) : документи і матеріали / упоряд. док. : Андрієвська Л.В. [та ін.]; редкол. : К.І. Грищенко (голова) [та ін.]. – К. : Вид-во гуманіст. л-ри, 2010. – 592 с.
3. Матвієнко В.М. Дипломатія УНР доби Директорії / В.М., Матвієнко, В.М. Табачник // Українська дипломатична енциклопедія. – Т. 1. – 562 с.
4. П. Скоропадський. Спогади : кінець 1917 – грудень 1918 / гол. ред. Я. Пеленський. – К. : Філадельфія, 1995. – 1698 с.
5. Павлюк О.В. Дипломатія незалежних українських урядів (1917–1920) / О.В. Павлюк // Історія України. – 2002. – № 21/24. – 328 с.
6. Табачник Д. В. Історія української дипломатії в особах / Д. В. Табачник. – К. : Либідь, 2004. – 640 с.
7. ЦДАВО України, ф. 2187, оп.1, спр. 6, арк. 9 зв.
8. ЦДАВО України, ф. 2187, оп.1, спр. 8, арк. 1 зв.
9. ЦДАВО України, ф. 2187, оп.1, спр. 9, арк. 8.
10. ЦДАВО України, ф. 2187, оп.1, спр. 90, арк. 37.
11. ЦДАВО України, ф. 3766, оп.1, спр. 24, арк. 2.

© Вероника Пятницкая
(Київ)

ПОЛИТИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ПРОФЕССОРА С.Ф. ВЕСЕЛОВСКОГО ВО ГЛАВЕ ГЕНЕРАЛЬНОГО КОНСУЛЬСТВА УКРАИНЫ В ПЕТРОГРАДЕ (1918 ГОД)

В статье рассматривается проблема становления дипломатической сети в период УНР и исторической целесообразности существования независимого украинского государства. Освещаются особенности организации дипломатической миссии украинского государства в Петрограде, которая по своему характеру и сути была действительно проукраинской. Анализируется деятельность и вклад профессора С.Ф. Веселовского в развитие дипломатической службы Украинского Государства в Петрограде. Установлены причины и характер дипломатической службы, истории и развития дипломатических отношений между Украиной и Советским государством в 1918 г. Методологические основы статьи базируются на общенаучных принципах исторической достоверности, объективности, преемственности, диалектического понимания исторического процесса. Они основываются на приоритете документов, которые дают возможность всесторонне проанализировать дипломатическую деятельность С.Ф. Веселовского. Важными инструментами решения проблемы данного исследования является применение общенаучных (типологизация, классификация), междисциплинарных (структурно-системный подход), собственно исторических (проблемно-хронологический, сравнительно-исторический, описательный, культурно-исторический) методов исследования, а также методов источниковедческого, историографического анализа и синтеза. В процессе исследования также использовались такие методы, как: диалектический и абстрактно-логический при обобщении теоретических и методических основ развития дипломатии. Дипломатическая и политическая деятельность профессора Сергея Феофановича Веселовского в

1918 г. на посту генерального консула Украинского Государства в Петрограде была направлена на защиту и отстаивание интересов граждан Украинского Государства.

Ключевые слова: дипломатическая миссия, украинская дипломатия, дипломатические отношения, генеральное консульство Украины в Петрограде, международные отношения, дипломатическая служба, граждане Украины, защита прав и свобод граждан Украины, украинское государство, дипломатические представительства.

© Veronika Pyatnitskaya
(Kyiv)

POLITIC ACTIVITY OF PROFESSOR S. F. VESELOVSKY AT THE HEAD OF THE CONSULATE GENERAL OF UKRAINE IN PETROGRAD (1918)

In the article the problem of formation of the diplomatic network in the day of the UNR and historical whether the existence of an independent Ukrainian state. The peculiarities of the organization of the diplomatic mission of the Ukrainian state in Petrograd, which by nature was really pro-ukrainian. Discusses the work and contribution of professor S.F. Veselovsky in the development of the diplomatic service of the Ukrainian State in Petrograd. The causes and character of the diplomatic service, the history and development of diplomatic relations between Ukraine and the Soviet government in 1918. It is a separate historical analysis activity deserves Sergey Veselovsky, patriotic statesman, scientist, economist and organizer of agricultural science in Ukraine.

Methodological basis of the article are based on scientific principles of historical accuracy, objectivity, continuity, dialectical understanding of historical process. They are based on the priority of the documents, which give the opportunity to fully analyze the diplomatic activity of S.F. Veselovsky. Important ways to solve the problem of this study is the application of scientific typology, classification), interdisciplinary (structural-systemic approach), historical (problem-chronological, comparative historical, descriptive, historical and cultural) methods of research and methods of source study, historiography of analysis and synthesis. In the research process was also used techniques such as: dialectical and abstract logic-generalization of the theoretical and methodological foundations for the development of diplomacy.

The role of Professor S.F. Veselovsky in the organization of the consular Affairs of the Ukrainian State in Petrograd and the Petrograd district to some extent for many years was suppressed only through access to archival sources and analysis of professional periodicals of that period, you can analyze his personal contribution to the development of diplomatic Affairs of the Ukrainian State in 1917–1920 XX century.

At the beginning of 1918 year began the process of creating the legal and institutional framework of the diplomatic service of the Ministry of foreign Affairs. Adopted a draft law on overseas institution UNR, who claimed such a gradation of foreign institutions in Ukraine: embassies, diplomatic missions, General consulates, vice-consulates and consular agencies that were led, respectively, ambassadors, envoys or Ministers Plenipotentiary, Ministers resident, attorneys in business. This act provided for the organizational distribution of Ukrainian diplomatic missions: the Embassy And discharge (9 employees); Embassy II level (7 employees); the Embassy of the III category (3 employees). Current activities of the Ukrainian consular offices regulated by the law on agencies for protection of Ukrainian interests outside of the UPR and charter of consular offices UNR. At this time it was planned to open 68 consular offices in 23 countries and regions of the former Russian Empire, where were concentrated the Ukrainian community. It was the city of Minsk, Samara, Tashkent, Tbilisi and the Volga region (9 consulates), Siberia and the Urals (5), Caucasian (6), Far East (4), Turkmenistan and Central Asia. The Ministry of foreign Affairs outlined the program of training of diplomatic and consular personnel on the basis of Ukrainian economic society. However, the unstable international situation, the severe economic and financial crisis is not allowed to implement these plans, but the Ukrainian diplomatic service has done a lot to let the world know about the existence of an independent Ukrainian state. Foreign Ministers in those difficult and troubled times were V. Shulgin, V. Golubovic, V. Chekhov, D. Doroshenko, which to the best of their knowledge, and more importantly real possibilities, formed and directed the diplomatic service of the young Ukrainian state. In most of these countries the Ukrainian embassies and consulates, ambassadors and consuls appeared in the lists of the diplomatic corps, enjoyed diplomatic immunity and privileges as defined by international law, and in several other countries, their status was semi-formal, or only tolerant.

Unfortunately, at the moment there is no specific research on diplomatic and political activities of professor S. F. Veselovsky in general and within the Consulate General of the Ukrainian State, in particular. Of particular value to us is represented by letter addressed to the Consul General of the Ukrainian State Sergey Veselovsky to the foreign Department at the Commissariat of internal Affairs of the Petrograd

labor commune (July 3, 1918), the letter of the Consul General of the Ukrainian State in Petrograd Sergey Veselovsky in the Commissioner of the Commissariat for foreign Affairs of the RSFSR (August 5, 1918), telegram from the Ministry of foreign Affairs to the Diplomatic mission of Germany in Kiev with the request to transfer to the Ministry of foreign Affairs of the Ukrainian State telegram Ukrainian General Consul in Petrograd S. Veselovsky (October 29, 1918), the letter of the Consul General of the Ukrainian State in Petrograd S. Veselovsky to the official Ukrainian mission in Scandinavia V. Timrata (July 10, 1918), memorandum to the Consul General of the Ukrainian State in Petrograd S. Veselovsky Minister of foreign Affairs G. Afanasyev on the situation of Ukrainians arrested in Soviet Russia (December, 1918).

Analysis of documents on thematically meaningful representation allows to separate the major activities of the Ukrainian consulates. They were defined by functional purpose of the Consulate is to protect the interests of citizens of the Ukrainian State or ethnic Ukrainians on the territory of the RSFSR. According to the report of Consul General Sergey Veselovsky within the Ministry of foreign Affairs, filed in December 1918, in Petrograd during the implementation of the «red terror» was carried out searches and more than 450 citizens of the Ukrainian State were arrested without trial, and some of them were shot. Most of those arrested were officers of the Royal army, or the highest officials of the former government.

Ukrainian Consulate in Petrograd actively cooperated in the protection and support of arrested ukrainian citizens with the Swedish Red Cross. Subsequently, at the Consulate General in St. Petersburg was organized by the Department of the Ukrainian Red Cross with 8 sisters of mercy, who managed to get in contact with detainees with the assistance of the Swedish Red Cross.

The Consulate has received thousands of letters, petitions, telegrams from persons that are not wanted for whatever reason to go to the red army. It is worth noting that, in principle, at the time, many residents of the RSFSR could recognize themselves as citizens of the Ukrainian State, to get the documents at the Consulate, and thus to avoid being drafted into the army. During its work, the Consulate General in St. Petersburg has issued more than 200 thousand certificates of affiliation to Ukrainian citizenship to individuals and transported through evacuation and health departments is almost the same number of people.

Keywords: diplomatic mission of the Ukrainian diplomacy, diplomatic relations, the Consulate General of Ukraine in St. Petersburg, international relations, diplomatic service, citizens of Ukraine, protection of the rights and freedoms of citizens of Ukraine, the Ukrainian government, the diplomatic missions.

До редакції надійшла 26.06.2015.

УДК 94 (498) «1918/1940»

© Вікторія Березовська
(Ізмаїл)

РОЗВИТОК БЕССАРАБІЇ ЗА ЧАСІВ РУМУНСЬКОГО ПАНУВАННЯ: ОСВІТНЬО-КОНФЕСІЙНИЙ АСПЕКТ (1918–1940 РР.)

В статті розглядаються освітньо-конфесійні питання розвитку Бессарабії після її приєднання до Румунської держави в період з 1918 по 1940 рр. Аналізуються кількісні показники щодо відкриття освітніх закладів у регіоні; змістовна частина навчальних програм початкових та середніх шкіл; рівень розвитку професійної освіти; заходи румунського уряду щодо підвищення рівня освіченості місцевого населення. Доведено, що незважаючи на декларативну боротьбу румунського уряду з неписьменністю, відкриття значної кількості шкіл в містах і селах регіону, рівень освіченості місцевого населення залишався досить низьким.

Оцінюється діяльність румунської влади стосовно релігійної ситуації в Бессарабії, її спроби використати церкву для виправдання румунської присутності в регіоні. Пояснюється, що намагання румунської влади створити проурядові та прорумунські релігійно-політичні товариства та небажання втрутитися в конфлікт між румунськими та бессарабськими старовірами призводять до напруження ситуації в регіоні. Як наслідок, політика перетворення церкви в пропагандистську прорумунську установу зустріла опір як з боку священнослужителів, так і з боку мирян.

Ключові слова: Бессарабія, освіта, навчальні заклади, румунська мова, церква, старовіри.

Одним з актуальних питань регіональної історіографії є політика румунської держави в Бессарабії в міжвоєнний період. Як відомо, в період з 1918 по 1940 рр. бессарабські землі

входили до складу Румунії. Ці території мали досить строкатий етнічний склад населення, особливо це було характерним для південних регіонів Бессарабії (сучасні Ізмаїльський, Бол-